

Nr 391

Av herr Möller m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till bidrag till studiecirkelverksamhet och till ungdomens fritidsverksamhet.

I proposition nr 41/1959 hemställer Kungl. Maj:t att riksdagen måtte besluta om ändrade grunder för beräkning av statsanslag till studiecirklar och fritidsgrupper. Enligt propositionen skall bidrag till allmän studiecirkel utgå med högst 40 procent av kostnaderna för handledararvode och studiematerial dock högst 6 kronor per studietimme mot nuvarande högst 50 procent och 7: 50 per studietimme. Anslaget till ungdomscirkel skall beräknas efter högst 60 procent och 9 kronor per studietimme mot nuvarande högst 75 procent och 11 kronor per studietimme. Anslaget till fritidsgrupp skall sänkas från nuvarande 6: 50 till 4 kronor per deltagare, det särskilda anslaget med 2 kronor per deltagare för lokalkostnader inräknat. Genom de i propositionen föreslagna åtgärderna beräknas statens kostnader för berörda ändamål minska med i runt tal 2 750 000 kronor.

I anslutning till förslaget om minskade anslag till studiecirkelverksamheten understryker departementschefen mycket kraftigt studiecirkelverksamhetens värde för kulturlivets och bildningsarbetets fortsatta utveckling, och han säger sig inte vara beredd att förorda åtgärder, som skulle bli till allvarligt men för eller äventyra denna verksamhetsform eller som skulle mera påtagligt minska statsbidragets stimulansvärde.

Aven statskontoret ger i ett i propositionen refererat yttrande ett klart erkännande åt studiecirkelverksamhetens värde. Ämbetsverket ifrågasätter visserligen om inte en översyn av bidragsbestämmelserna bör göras i syfte att undersöka möjligheterna att begränsa statens engagemang på detta område, men det understryker samtidigt mycket klart att en eventuell begränsning måste göras på ett sådant sätt att ändamålet med verksamheten inte äventyras.

Naturligtvis skall staten alltid ha möjlighet att ta sin bidragsgivning under omprövning — ta ställning till vad den skall stödja, i vilken omfattning och under vilka former stödet skall utgå. Självfallet gäller det också folkbildningsarbetet, och vi vill på intet sätt motsätta oss en sådan prövning. Mot bakgrunden av de snabba samhällsförändringarna och det förhållandet att mer än ett decennium förflutit sedan bidragsbestämmelserna utformades, synes kravet på en grundlig översyn av berörda frågor tvärtom vara fullt befogat.

Det är emellertid enligt vår mening angeläget att en sådan prövning görs

mot bakgrunden av alla tillgängliga fakta och all den erfarenhet som vunnits under de år studiecirkelverksamheten erhållit statligt stöd. Endast under sådana förutsättningar är det möjligt att göra en saklig och väl grundad bedömning av vilket värde studiecirkelverksamheten kan anses ha i vårt moderna samhälle och därmed också hur långt samhällets engagemang bör sträcka sig.

Enligt vår mening finns det uppenbara risker för att de bidragsbegränsningar som föreslås i propositionen leder till just de konsekvenser som departementschefen och statskontoret förklarat sig inte vilja medverka till.

När riksdagen 1947 beslutade om att statsbidrag skulle utgå till studiecirkelverksamheten skapades därmed helt nya betingelser för folkbildningsarbetet i vårt land. Stödet gav just den stimulans som 1944 års folkbildningsutredning och propositionen åsyftade. De ökade ekonomiska resurserna innebar förutsättningarna för en organisatorisk upprustning som var nödvändig för att åstadkomma den bredd på och differentiering av verksamheten, som folkbildningssakkunniga angav som ett av de viktigaste skälen för statens engagemang.

Den gångna tiden kan alltså i stort sett karakteriseras som en folkbildningsarbetets uppbyggnadsperiod.

Nu kan folkbildningsorganisationerna sägas befinna sig i ett andra utvecklingsskede — ett skede där tyngdpunkten ligger på konsolidering och målmedveten strävan att höja kvaliteten. Under de senaste åren har uppenbara framsteg i det avseendet kunnat redovisas. Symtomatiskt för just denna tendens är den positiva inställning och villighet till kvalitetsfrämjande åtgärder som studieförbunden lade i dagen när skolöverstyrelsen i början av året aktualiserade gränsdragningsproblemen (omnämnda i propositionen) mellan studiecirkelverksamheten å ena sidan och vissa hobby- och fritidssysselsättningar å den andra.

De resurser folkbildningsarbetet under de gångna åren fått mottaga av staten i form av bidrag till studiecirkelverksamheten kan betraktas som investeringar, som för varje år ger allt bättre avkastning. Minskas nu stödet till studiecirkelverksamheten innebär det i själva verket slöseri med de anslag som redan utgått. Bidraget till fritidsgrupper har utgått endast under några få år, men erfarenheterna av denna verksamhet är sådana att värdet av den knappast kan ifrågasättas.

I en redovisning fogad som bilaga till statsutskottets utlåtande nr 70/1958 ger skolöverstyrelsen en grundlig och med sakuppgifter väl underbyggd rapport om fritidsgruppverksamheten. Det framgår av redovisningen bl. a. att verksamheten 1956/57 nådde 25,2 procent av ungdomen i den aktuella åldern och att hälften av deltagarna vid gruppverksamhetens start inte var medlemmar i någon ungdomssammanslutning.

Av skolöverstyrelsens redovisning framgår vidare att ungdomsorganisa-

tionerna betraktar gruppverksamheten som de lokala föreningarnas främsta rekryteringskälla och att fritidsgrupperna har stor betydelse också för medlemsvården inom föreningarna på så sätt att passiva medlemmar, som varit på glid bort från föreningen, kunnat intresseras och aktiviseras i grupperna.

Värdet av ungdomsorganisationernas fritidsverksamhet förstärkes ytterligare genom den belysning av kostnader och effektivitet som skolöverstyrelsen ger i sin redovisning. Erfarenheterna från de tre gångna årens verksamhet synes visa, framhåller skolöverstyrelsen i redovisningen, att kommunerna med en i egen regi organiserad verksamhet, trots stora ekonomiska och organisatoriska insatser främst i några av de större tätorterna, genomgående endast förmått nå ett förhållandevis begränsat antal ungdomar och detta till dryga kostnader. Det fritidsgrupparbete, som de fria och frivilliga ungdomssammanslutningarna organiserat, har även i de största tätorterna, där alla sammanslutningar arbetar under stora svårigheter, nått långt fler ungdomar än den kommunalt drivna verksamheten. Erfarenheterna ger även vid handen att det är betydligt billigare att nå ungdomen genom dess eget organisationsliv än genom kommunalt vidtagna åtgärder.

På grundval av skolöverstyrelsens redovisning och i anslutning till Kungl. Maj:ts anslagsäskande till ungdomens fritidsverksamhet i 1958/59 års statsverksproposition och två i ärendet väckta motioner understryker statsutskottet i ovan nämnda utlåtande önskvärdheten av att fritidsgruppverksamheten, särskilt i dagens läge med bl. a. tilltagande ungdomsfylleri och växande fritidsproblem, får fortgå och utvecklas.

Även allmänna beredningsutskottet har i ett utlåtande (nr B 4/1958) med anledning av väckta motioner angående åtgärder för ungdomsbrottslighetens bekämpande erinrat om den betydelse ideella och andra frivilliga organisationer har då det gäller att ordna positiv fritidssysselsättning för ungdomen. Utskottet påpekar att organisationerna arbetar under mycket svåra förhållanden genom bl. a. bristen på lokaler och framhåller att ett större hänsynstagande till ifrågakvarande intressen är önskvärt.

Även statsminister Erlander har i ett interpellationssvar angående ungdomsbrottslighetens bekämpande (andra kammarens protokoll 2/12 1958) betonat det värde stödet till ungdomens föreningsliv och fritidsverksamhet måste anses ha. Statsministern erinrade om att när riksdagen i samband med nykterhetsreformen diskuterade ungdomsproblemen, beslöt man att i högre grad än tidigare satsa på stödet till ungdomsorganisationerna: "Stödet till fritidsverksamheten har nu under några år varit i funktion. Erfarenheterna har snarast överträffat förväntningarna. Det förefaller i dag uppenbart att stödet inneburit en livgivande injektion för de ideella ungdomsföreningarna."

Kungl. Maj:ts förslag till begränsning av statsbidragen till studiecirkel-

verksamheten och ungdomens fritidsverksamhet förefaller oss högst betänkligt — och det gör det framför allt mot bakgrunden av att samhället nu i högre grad än tidigare har att ta ställning till de problem som är förknippade med de växande ungdomskullarna, den tilltagande ungdomsbrottsligheten och markanta tendenser till arbetslöshet, framför allt bland ungdomen.

Med hänsyn till vad här ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte med avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 41 besluta om oförändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamheten och ungdomens fritidsverksamhet.

Stockholm den 17 februari 1959

Yngve Möller

Georg Pettersson

Nils-Eric Gustafsson
i Byske

Tage Johansson

Gunnar Spetz

T. Wolgast

Torsten Bengtson

Per-Olof Hanson
